

ARAŞTIRMA

TTB DEPREM SONRASI ÜÇÜNCÜ AY DURUM SAPTAMA ARAŞTIRMA RAPORU

*Hamdi AYTEKİN**, *Kayhan PALA***, *Alpaslan TÜRKKAN****
*İbrahim SİVRİKAYA ***** *Bülent ASLANHAN ******
*Cavit IŞIK YAVUZ******

ARAŞTIRMAYA İLİŞKİN BİLGİLER :

Bu çalışma Türk Tabipleri Birliği tarafından 17 Ağustos depreminden üç ay geçtikten sonra Gölcük, Kocaeli ve Adapazarı bölgesinde hekimlere, birinci basamak sağlık hizmetlerine (Sağlık Ocakları), ikinci basamak sağlık hizmetlerine (Hastaneler) ve halkın toplu olarak yaşadığı çadır alanlarına (Çadırkentler) ilişkin verileri toplamak ve bu verileri bir rapor haline getirilerek kamuoyuna sunmak amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Çalışmada 24 Kasım- 30 Aralık 1999 tarihleri arasında veri toplanmış ve bu amaçla dört ayrı anket formu kullanılmıştır.

Hekim Bilgi Formu, bölgedeki tüm hekimlere uygu-

lanmak üzere tasarlanmış ve 307 hekime uygulanmıştır. Birinci Basamak Sağlık Hizmeti Formu, bölgedeki tüm sağlık ocakları ile birinci basamak sağlık hizmeti üreten kuruluşları kapsamak üzere tasarlanmış ve 135 kuruluşta (121 sağlık ocağı, 12 çadır alanı sağlık birimi ve 2 gönüllü kuruluş sağlık birimi) uygulanmıştır.

Birinci Basamak Sağlık Hizmeti Formu, bölgedeki kamuya ait tüm yataklı tedavi kurumlarını kapsamak üzere tasarlanmış ancak 9 hastane hakkında veri toplanabilmiştir. Bölgedeki kamu hastane sayısı deprem öncesi 17'dir (Sağlık Bakanlığı, Yataklı Tedavi Kurumları İstatistik Yıllığı, 1998).

Çadır Alanı Bilgi Formu, Bölgedeki tüm çadır alanlarını kapsamak üzere tasarlanmış ve 46 çadır alanına ilişkin veri toplanmıştır.

Tablo 1. Hekimlerin Bölge ve Uzmanlık Alanı Dağılımları

Görev Yeri	Genel Pratisyen		Uzman		Belli Değil		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Adapazarı	67	50.4	50	37.6	16	12.0	133	43.3
Kocaeli	94	64.8	46	31.7	5	3.4	145	47.2
Gölcük	24	82.8	5	17.2	0	0.0	29	9.4
Toplam	185	60.3	101	32.9	21	6.8	307	100.0

*Prof.Dr.,Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı

**Dr.,PhD, Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı

***Dr.,Gemlik Eğitim-Araştırma Sağlık Grup Başkanlığı

****Dr.,TTB Adapazarı Koordinasyonu

*****Dr.,TTB Gölcük Koordinasyonu

*****Dr.,TTB Kocaeli Koordinasyonu

Tablo 2. Hekimlerin Bölgelere Göre Görevlilik Durumları

Görev Yeri	Görevlilik Durumu		Rotasyon		Gönüllü		Toplam	
	Yerel Hekim Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Adapazarı	110	84.0	18	13.7	3	2.3	131	43.1
Kocaeli	118	81.4	25	17.2	2	1.4	145	47.7
Gölcük	7	25.0	17	60.7	4	14.3	289.2	9.4
Toplam	235	77.3	60	19.7	9	3.0	304	100.0

Tablo 3. Hekimlerin Deprem Bölgesinde Buldukları Süre

Bölgede Bulunulan Süre	Pratisyen Hekim		Uzman Hekim		Uzmanlık Alanı Belli Değil		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
1-7 Gün	17	9.5	6	6.1	0	0.0	23	7.8
8-14 Gün	9	5.0	1	1.0	0	0.0	10	3.4
15 Gün - 1 Ay	24	13.4	12	12.1	1	5.9	371	2.5
1 Aydan Fazla - 3 Ay	12	6.7	4	4.0	0	0.0	16	5.4
3 Aydan Fazla - 1 Yıl	19	10.6	5	5.1	1	5.9	25	8.5
1 Yıldan Fazla - 4 Yıl	39	21.8	21	21.2	2	11.8	62	21.0
4 Yıldan Fazla - 10 Yıl	43	24.0	22	22.2	5	29.4	70	23.7
10 Yıldan Fazla - 20 Yıl	14	7.8	24	24.2	3	17.6	41	13.9
20 Yıldan Fazla	2	1.1	4	4.0	5	29.4	11	3.7

Tablo 4. Hekimlerin Barınma Durumu

Barınılan Yer	Sayı	%
Ev	183	60.6
Çadır	38	12.6
Görev yapılan Bina	30	9.9
Lojman	22	7.3
Baraka	11	3.6
Prefabrik Konut	7	2.3
Karavan	3	1.0
Araba	2	0.7
Diğer	6	2.0
Toplam	302	100.0

Tablo 5. Bölgedeki Yerel Hekimlerin Tayin İsteme Durumları

Tayin Durumu	Adapazarı		Kocaeli		Gölcük		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
İstedi	9	8.4	11	9.2	0	0.0	20	8.5
İsteyecek	8	7.5	8	6.7	1	11.1	17	7.2
Kalacak	69	64.5	87	73.1	7	77.8	163	69.4
Fikri Yok	21	19.6	13	10.9	1	11.1	35	14.9
Toplam	107	45.5	119	50.6	9	3.8	235	100.0

Tablo 6. Bölgedeki Hekimlerin Görevlilik Durumlarına Göre Mesleki Doyum Durumları

	Yerel Hekim		Rotasyon		Gönüllü		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Yararlı	158	69.9	30	54.5	2	25.0	190	65.7
Yararsız	29	12.8	19	34.5	3	37.5	51	17.6
Fikri Yok	16	7.1	3	5.5	3	37.5	22	7.6
Diğer	23	10.2	3	5.5	0	0.0	26	9.0
Toplam	226	78.2	55	19.0	8	2.8	289	100.0

Tablo 7. Bölgedeki I.Basamak Kuruluşlarda Personel Durumu

Personel	Toplam Sayı				Ortalama	
	Deprem Öncesi	Kasım 99	Deprem Öncesi	Kasım 99	Deprem Öncesi	Kasım 99
Hekim	106	193	128	219	1.8	1.7
Hemşire	103	242	122	230	2.4	1.9
Sağlık Memuru	106	105	129	100	1.0	0.8
Ebe	104	418	128	341	4.0	2.7
Çevre Sağ. Tek. Memur	101	52	118	34	0.5	0.3
	99	22	114	9	0.2	0.1

Tablo 8. Bölgede Aşılama Hizmetleri

Aşı	Yapılmıyor		Yeterli		Yapılıyor		Sayı Yok		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
DBT	21	15.8	11	8.3	1	0.8	100	75.2	133	100.0
Polio	21	15.8	11	8.3	1	0.8	100	75.2	133	100.0
Kızamık	20	15.0	12	9.0	1	0.8	100	75.2	133	100.0
Tetanoz	21	15.8	10	7.5	1	0.8	101	75.9	133	100.0
BCG	115	87.1	1	0.8	0	0.0	16	12.1	132	100.0

Tablo 9. Bölgede Aile Planlaması Hizmetleri

HİZMET	Yok		Var. Sayı Yok		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Danışmanlık	33	25.2	98	74.8	131	100.0
Rahim İçi Araç	103	77.4	30	22.6	133	100.0
Kondom	10	7.5	124	92.5	134	100.0
Hap	10	7.5	124	92.5	134	100.0
Enjektabl Prep.	125	94.7	7	5.3	132	100.0

Tablo 10. Bölgede Gebe, Bebek ve Çocuk İzlemleri

İzlem	İzlem Yapılmıyor		Yeterli İzlem Yapılıyor		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Gebe	33	24.6	86	64.2	119	100.0
Bebek	38	28.4	83	61.9	121	100.0
Çocuk	43	32.1	79	59.0	122	100.0

Tablo 11 : Bölgedeki Hastanelerde Personel Durumu

Personel	Bulunmayan*		Toplam Sayı		Ortalama (100 Yatak Başına)	
	Deprem Öncesi	Kasım 1999	Deprem Öncesi	Kasım 1999	Deprem Öncesi	Kasım 1999
Pratisyen Hekim	-	-	92	81	7.0	12.0
Uzman Hekim	-	-	231	203	17.5	30.0
Diş Hekim	2	2	26	24	2.0	3.6
Eczacı	4	4	12	13	0.9	1.9
Hemşire	-	-	460	412	34.8	60.9
Sağlık Memuru	2	2	50	43	3.8	6.4
EBE	1	1	187	150	14.1	22.2
Sağlık Teknisyen	1	1	99	75	7.5	11.1
Memur	-	-	174	174	13.2	25.7
Diğer	-	-	452	436	34.2	64.5
Toplam	10	10	1783	1611	134.8	238.3

*Söz konusu personel sayısının sıfır olduğu hastane sayısını göstermektedir.

Tablo 12 : Hastanelerin sundukları hizmetler

Hizmetin Türü	Var	Yok
Acil	9	-
Ayaktan Tedavi	9	-
Doğum	7	2
Kan Bankası	3	6
Yataklı Tedavi	9	-
Ameliyat	9	-

Tablo 13 : Hastanelerin Deprem Öncesi ve Sonrası Yatak Sayıları

Hastane	Yatak Sayısı		Fark %
	Deprem Öncesi	Deprem Sonrası	
Kandıra Devlet Hast.	90	90	0
Hendek Devlet Hast.	38	16	-22
Gebze SSK	0	110	110
Sakarya Devlet Hast.	270	50	-220
Gölcük Devlet Hast.	100	100	0
Sakarya Doğumevi	159	50	-109
Sakarya Toyotasa	55	130	75
Kocaeli (Sopalı) SSK	306	80	-226
Sakarya SSK	305	50	-255
Toplam	1323	676	-647

Anket formlarının sahada uygulanmasına geçmeden önce, Gölcük, Kocaeli ve Adapazarı'nda görev yapan Türk Tabipleri Birliği kamp sorumlularına formların doldurulmasına ilişkin eğitim verilmiştir.

HEKİMLERE İLİŞKİN VERİLER :

Bu araştırma Adapazarı, Kocaeli ve Gölcük bölgelerinde toplam 307 hekimin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma sırasında bölgedeki hekimlerin tümüne ulaşmak hedeflenmiştir. Hekimlerin 185'i (% 60,3) pratisyen, 101'i (% 32,9) uzmandır; 21'inin (% 6,8) uzman olup olmadığı belli değildir. Hekimlerin pratisyen-uzman olmaları ile, buldukları yere göre dağılımı Tablo 1'de sunulmaktadır.

Ankette hekimlere bölgedeki görevlilik durumları sorulmuş ve 60 hekimin rotasyonla (% 19,7) , 9 hekimin de gönüllü olarak (% 3,0) bölgede buldukları anlaşılmıştır. Geriye kalan 235 hekim (% 77,3) yerel hekimdir. Hekimlerin bölgelere göre görevlilik durumları Tablo 2'de verilmektedir.

Hekimlerden 86'sının (% 29,1) bölgede buldukları sürenin son 3 ay ve daha az olduğu anlaşılmıştır. Hekimlerin bölgede buldukları süre Tablo 3'te gösterilmektedir.

Ankette hekimlere nerede barındıkları sorulmuştur. Evinde barınabilen hekimlerin oranı % 60,6'dır. Hekimlerin barınma durumları Tablo 4'te verilmiştir

Hekimlerden 194'ü (% 66,7) barındığı yerde besleme gereksinimini karşıladığını, 22'si (% 7,6) sürekli olarak lokantada yemek yediğini, 29'u (% 10,0) Kızılay'ın yemeklerini yediğini, 34'ü (% 11,7) görev yaptığı kurumda beslendiğini ve 12'si ise (% 4,1) ayaküstü beslenebildiğini bildirmiştir.

Hekimlerin 36'sı (% 12,6) seyyar tuvaletlerden yararlanmak zorunda olduklarını belirtmiştir. 78 hekim (% 26,0) yıkanma gereksinimini yeterince karşılayamadığını bildirmiştir.

Bölgede bulunan yerel hekimlerin tayin isteme durumları Tablo 5'te gösterilmiştir

Bölgede görev yapan hekimlerden (n=233) 24 kişinin (% 10,3) depremden etkilenmediği, 82 kişinin (% 35,2) psikolojik olarak etkilendiği, 2 kişinin (% 0,9) yaralandığı, 27 hekimin yakınlarının öldüğü (% 11,6), 27 hekimin (% 11,6) yakınlarının yaralandığı ve 104 hekimin (% 44,6) mal kaybının olduğu anlaşılmıştır.

Ankette hekimlere bölgedeki çalışmaları nedeniyle mesleki doyum durumları sorulmuştur. Hekimlerden 190'ı (% 65,7) bölgedeki hizmetleri nedeniyle yararlı olduğunu düşünmektedir. Yerel hekimlerde bu oran daha yüksektir (% 69,9). Rotasyonla görevlendirilen hekimlerden 19'u (% 34,5) bölgede yetersiz olduğunu düşünmektedir. Bölgedeki hekimlerin görevlilik durumlarına göre mesleki doyum durumları Tablo 6'da verilmektedir.

Bölgedeki hekimler bölgede yaşanan en önemli sorun olarak barınma sorunlarını (119 kişi, % 43,3) dile getirmişlerdir. Başkaca en önemli sorun olarak 56 hekim (% 20,4) kamu hizmetlerindeki yetersizlikleri (iletişim-ulaşım-egitim ve çevre sorunları), 31 hekim (% 11,3) bölge halkının psikolojik sorunlarını, 26 hekim (%9,5) bölgede yeterli içme ve kullanma suyu bulunmamasını, 15 hekim (% 5,5) mesleki uygulama sorunlarını, 15 hekim (% 5,5) bölge halkının ekonomik sıkıntılarını ve 12 hekim (% 4,4) bölgede yaşanan sağlık personeli sıkıntısını dile getirmiştir.

Bölgedeki gözlenen olumsuzluklar sorgulandığında (n=205), 58 hekim (% 28,3) gönüllü çalışmayı ve halk arasında dayanışma ruhunun gelişmesini, 50 hekim (% 24,4) sağlık personelinin özverili çalışması nedeniyle halkın gözünde yücelmesini, 19 hekim (% 9,3) barınma sorununun prefabrike binalarla çözülmeye çalışılmasını ve alt yapı sorunlarının giderilmeye başlanmasını, 12 hekim (% 5,9) yiyecek sorununun çözümlenmesini, 8 hekim (%3,9) bölgede yeterli tıbbi malzemenin bulunmasını dile getirmişlerdir. Bölgedeki olumsuzluklar sorulmasına rağmen 53 hekim (% 25,9) bölgede olumlu hiçbir şeyin olmadığını söylemişlerdir.

ÇADIR ALANLARINA İLİŞKİN VERİLER :

Bu çalışmada, Kasım 1999 tarihi itibarıyla bölgede kurulu olan 46 çadır alanına ilişkin veri toplanmıştır. Bu çadır alanlarının 7'si Adapazarı'nda, 15'i Kocaeli'nde ve 24'ü Gölcük'te bulunmaktadır.

46 çadır alanında toplam 11536 çadır bulunmaktadır. Bunların 6766'sı (% 58,7) kışa dayanıklı, geriye kalan 4770'i (% 41,3) kışa dayanıksız çadırlardan oluşmaktadır. En küçük çadır alanında 32 çadır, en büyük çadır alanında ise 1050 çadır bulunmaktadır. Çadır alanlarında bulunan ortalama çadır sayısı 251'dir. Bölgedeki 46 çadır alanında toplam olarak 50826 kişi yaşamaktadır. Bunlardan 7603 kişi Adapazarı'nda, 17166 kişi Gölcük'te ve 26057 kişi Kocaeli'nde bulunmaktadır. En az nüfusun bulunduğu çadır alanında 120 kişi, en kalabalık nüfusun bulunduğu çadır alanında 5695 kişi yaşamaktadır. Ortalama olarak bir çadır alanında 1105 kişi bulunmaktadır. Çadır başına nüfus ortalaması olarak 4.4 kişidir. Çadır başına nüfus 1,3 kişi ile 13,7 kişi (Kocaeli-Uzunçiftlik, 135 Çadır, 1850 kişi) arasında değişmektedir.

Çadır alanlarında her 100 kişi için 0,4 ile 10,6 arasında tuvalet düşmektedir. 100 kişiye düşen ortalama tuvalet sayısı 3,9'dur.

Çadır alanlarında her 100 kişi için 0 ile 19,1 arasında banyo düşmektedir. 100 kişiye düşen ortalama banyo sayısı 2,7'dir.

Çadır alanlarının 30'unda (% 65,2) yıkanmak için

yeterince sıcak su olduğu, 16'sında (% 34,8) ise olmadığı anlaşılmıştır.

46 çadır alanının 38'inde (% 82,6) çöpler düzenli olarak toplanmakta, 8'inde (% 17,4) ise toplanmamaktadır. Çadır alanlarında sıvı atıkların izalesi 16'sında (% 34,8) foseptik, 30'unda (% 65,2) kanalizasyon ile sağlanmaktadır. Ancak Adapazarı'nda bulunan 7 çadır alanının hiçbirinde kanalizasyon yok iken, Gölcük'teki 24 çadır alanından 9'unda kanalizasyon yoktur. Kocaeli'ndeki çadır alanlarının tümü kanalizasyona bağlıdır.

46 çadır alanının 21'inde (% 45,7) çamaşır yıkama yeri yoktur. Geriye kalanlarda çadır alanı başına ortalama çamaşır yıkama yeri sayısı 4,6'dır. Çamaşır yıkama yeri sayısı 1 ile 20 arasında değişmektedir. 46 çadır alanının 31'inde (% 67,4) bulaşık yıkama yeri yoktur. Geriye kalanlarda çadır alanı başına ortalama bulaşık yıkama yeri sayısı 6,1'dir. Bulaşık yıkama yeri sayısı 1 ile 20 arasında değişmektedir.

46 çadır alanının 42'sinde (% 91,3) kullanma suyu şebeke ile sağlanmaktadır. 4 çadır alanında ise taşıma suyu kullanılmaktadır. Taşıma suyu kullanılan çadır alanlarının tümü Adapazarı'nda bulunmaktadır.

İçme suyu 41 çadır alanında (% 89,2) şebeke ile, 3'ünde (% 6,5) (tümü Adapazarı'nda) pet su ile ve 2'sinde (% 4,3) (1'i Adapazarı, 1'i Gölcük'te bulunmaktadır) taşıma su ile sağlanmaktadır. 46 çadır alanında şebeke suyu ile taşıma su tanklarında yapılan ölçümlerde; 15 çadır alanında (% 32,6) suda hiç klor bulunmadığı (7'si Adapazarı'nda, 8'i Gölcük'te bulunmaktadır), 4'ünde klorun yetersiz (0,05 ppm'den düşük) bulunduğu (Tümü Kocaeli'nde bulunmaktadır) ve 27'sinde (% 58,7) yeterli düzeyde klor bulunduğu anlaşılmıştır.

46 çadır alanının 28'inde (% 60,9) aşevi, 35'inde (76,1) de sağlık birimi bulunmaktadır. Aşevi bulunmayan çadır alanlarının 17'si Gölcük'te, 1'i Kocaeli'dedir. Sağlık birimi bulunmayan çadır alanlarının 7'si Gölcük'te, 4'ü Kocaeli'dedir. Sağlık birimi bulunmayan çadır alanlarının en yakın kamu sağlık birimine uzaklığı 1-5 km arasında değişmekte olup, ortalama olarak 2.5 km'dir.